

TALOUSPOLIITTISIA JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Kuinka nousta kuopasta kompastumatta?

Suomen talouspolitiikassa on sekä lyhyen että pitkän aikavälin huolia. Lyhyen aikavälin uhkana on taantumien syveneminen ja piteneminen. Se johtaisi työttömyyden nousuun ja työllisyyden heikkenemiseen voimakkaammin kuin tässä on ennustettu. Julkisten menojen kasvu kiihtyisi ja verotulovirta heikkenisi entisestään. Julkisen talouden velkaantuminen pahenisi.

Näillä näkymin leikkaustoimet osuvat suhdannepoliittisesti kohtuullisen hyvään aikaan eli tilanteeseen, jossa talouden kasvu alkaa elpyä taantumasta. Vaarana kuitenkin on, että elpymisen käynnistyminen viivästyy ulkoisten tekijöiden vuoksi. Siinä tapauksessa hallituksen leikkausponnistus lähtee ikään kuin lankun takaa.

Vaarana on myös se, että nyt tehtävät päätökset myöhemmin toteutettavista leikkauksista alkavat toteuttaa itseään välittömästi. Tämä riski suurenee, jos suunnitellut leikkaukset ovat kovin mittavia. Silloin kotitaloudet saattavat alkaa varautua niihin heti vähentämällä kulutustaan ja lisäämällä säästämistään enemmän kuin ennusteessamme on arvioitu. Seurauksena on yksityisen kulutuksen heikkeneminen, talouskasvun välitön hidastuminen ja taantumien syveneminen sekä pidentyminen ennustettua enemmän.

SUOMELLA ON HYVÄT EVÄÄT PITKÄLLE VAHVALLE KASVULLE

Pitkän aikavälin huolena on julkisen talouden rakenteellinen alijäämä. Sen korjaaminen on syytä aloittaa välittömästi. Jos sopeuttaminen toteutetaan asteittain kiihtyvästi, vähennetään kasvun jähmettymisen riskiä. Jos sopeuttamista tehdään käyttämällä useita välineitä, eli

Kuva: Laura Oja.

menoleikkauksia, veronkorotuksia ja työn tarjontaa sekä julkisen tuotannon tehokkuutta parantavia rakenteellisia uudistuksia, pienennetään riskiä, että kunkin sopeutus-toimen omat kielteiset sivuvaikutuksensa kohoavat koh-tuuttomaksi.

Tulevien vuosien vahva talouskasvu tarjoaisi mer-kittäväää helpotusta julkisen talouden rakenteelliselle alijäämälle. Tälle on hyvät lähtökohdat. Työvoiman osaaminen on edelleen korkealla tasolla, yritysten tut-kimus- ja kehitystoiminta on uudistunut, yritykset ovat innovatiivisia, työtä on uudelleenorganisoitu useilla työpaikoilla, työntekijöiden palkkojen kasvuvauhti on reagoinut työmarkkinoiden suhdannetilanteeseen kii-tettävällä tavalla, työntekijät ovat liikkuneet vilkkaasti työpaikkojen välillä ja yritysten työpaikkarakenteet ovat uudistuneet voimakkaasti. Nuo kaikki ovat talouden pit-kän aikavälin kasvua edistäviä tekijöitä.

ONKO MARATOONARIN AKILLESJÄNNE KATKENNUT?

Tällä hetkellä uhkana on, että osa kasvun tekijöistä vau-rioituu. Taantumien aikana yritysten panostukset erityi-sesti tutkimukseen ja kehittämiseen tyypillisesti vähene-vät, mikä heikentää tulevien vuosien tuottavuuskasvua. Vielä suurempi uhka on työmarkkinoiden uudistumis- ja sopeutumiskyvyn heikentyminen. Kuten erillistekstissä kerrotaan, työntekijöiden palkkojen kasvu on maltillistu-nut silloin kun työmarkkinoiden tilanne on sitä vaatinut. Lisäksi työntekijät ovat liikkuneet työpaikkojen välillä vilk-kaasti silloin kun työpaikkarakenteet ovat olleet muutok-sessa. Työmarkkinoiden sopeutumista ja uudistumista on toteutettu yhdessä sopimalla ja vähäisin työtaisteluin.

Työntekijä- ja työntajajärjestöjen välinen peliasetel-ma on nyt muuttumassa. Seurauksia on vaikea enna-koida. Huonossa skenaariossa työtaistelut lisääntyvät, riittävän kustannuskilpailukyvyn turvaaminen palkka-maltilla vaikeutuu, molempia osapuolia hyödyttävien ratkaisujen saavuttaminen työpaikoilla sopimalla vä-henee ja työmarkkinoiden palkkakehityksen sopeutu-miskyky makrotalouden shokkeihin heikkenee. Tässä tapauksessa on vaarana, että tulevien vuosien työllisyyden ja talouden kasvu on hitaampaa kuin mihin olisi edellytyksiä.

Suotuisassa skenaariossa näiden työtaistelujen jäl-keen työmarkkinoilla jatketaan siitä, mihin ennen näitä konflikteja jäätiin. Edellisten vuosien surkea reaali-palkkakehitys alkaa korjautua, kun nimellispalkkojen kasvu kiihtyy joksikin ajaksi ja samaan aikaan inflaatio hidastuu. Riittävästä kustannuskilpailukyvästä pidetään kui-tenkin huolta palkkamaltilla. Työelämän kehittämistä sopimalla jatketaan. Jatkuvan uudistumisen ansiosta yritykset pystyvät ottamaan käyttöönsä uutta teknolo-giaa niin, että tuottavuus, palkat ja työhyvinvointi työ-paikoilla jatkavat kohoamistaan. Tässä jälkimmäisessä skenaariossa julkisen talouden korjaaminen on huo-mattavasti helpompaa kuin edellisessä synkässä ske-naariossa.

MIKA MALIRANTA
johtaja

